

DenkGroen

Relatieblad mei 2013

Comeback vaste planten •
Zorgboulevard • Levend cultureel
erfgoed • Lokale biodiversiteit

'Ontwerp en beheer
vergen kennis van
natuurlijke processen'
Lees dit artikel op pagina 3

Vaste plantenborder Overschie Rotterdam

3 Interview • **Natuurlijke processen**

Duurzaam en efficiënt extensief beheer van tuinen, parken en landschappen vereist kennis van natuurlijke processen. Dit geldt voor zowel ontwerpers als beheerders. Het succes van extensief beheer staat of valt immers met een goed ontwerp.

4|5 Project • **Vaste planten**

Vanwege hun vermeende grote onderhoudsgevoeligheid waren vaste planten vrijwel volledig uit de openbare ruimte verdwenen. Maar dankzij een nieuw innovatief concept zijn ze weer helemaal terug. Het geheim? Ze bieden meer voor minder.

6|7 Green facts

Deze keer o.a. nieuwsberichten over een complex speeltuindak, de nieuwe daktuin van Stichting AAP, een presentje voor de vrijwilligers van de Open Monumentendag Amsterdam, en de vaste column nu: een leerzame reis naar Parijs.

8|9 Project • **Zorgboulevard**

Omvormingsbeheer door extensivering bespaart kosten, zo leert de herinrichting van het terrein van de nog jonge Zorgboulevard Rotterdam. Bijkomend voordeel: het is ook nog eens goed voor de biodiversiteit.

10 Visie • **Economisch tuinontwerp**

Een tuinontwerp dat economisch gezien het beste scoort zónder dat afbreuk wordt gedaan aan beleving en sierwaarde, en dat tevens het beste uitpakt voor natuur en milieu. Van der Tol adviseert haar klanten te kiezen voor het beste van beide werelden: biodiversiteit.

11 Nieuwe activiteit • **Het Beheer**

Het beheer van veel begraafplaatsen kan beter. Klantvriendelijker, maar ook financieel gezien. Het Beheer helpt begraafplaatsen te verworden tot klantvriendelijke en op zijn minst kostendekkende "bedrijven met een bijzondere klantenkring".

12 De klant • **Buitenplaats Hofwijck**

De historische 17e eeuwse buitenplaats Hofwijck in Voorburg is enkele jaren geleden volledig gereconstrueerd. Wie er nu wandelt, ziet precies hetzelfde wat Constantijn Huygens ook zag en in zijn beroemde 'hofdicht' verwoordde. Een stukje levend cultureel erfgoed.

Colofon

Denk Groen is het relatiemagazine van de Van der Tol Groep BV en heeft een oplage van 2000 stuks. Het blad verschijnt twee keer per jaar.

Realisatie:

Amazing Media

Redactie:

Aart Veerman (Van der Tol)
Britta Mantel (Van der Tol)
Ronald de Kreij (de Schrijfzaak)

Redactieadres:

Kijk op www.vandertolbv.nl

Ontwerp en vormgeving:

Graphic Invention

Illustraties en fotografie:

Norbert Waalboer
Eigen beelden beheer Van der Tol
B. Griffioen Wassenaar BV

Drukwerk:

Drukkerij Jan Evers

Vestigingen in de regio's:

Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht

Groepsactiviteiten

Terreininrichting
Bestrating en Riolering
Binnenbeplanting
Boomverzorging
Daktuinen en Vegetatiedaken
Onderhoud en Beheer
Design & Construct

Ontwerp en beheer vergen kennis van natuurlijke processen

Duurzaam en efficiënt extensief beheer van tuinen, parken en landschappen vereist kennis van natuurlijke processen. Dit geldt voor zowel ontwerpers als beheerders. Het succes van extensief beheer staat of valt immers met een goed ontwerp.

Mijn onderhoudsadvies: ken de reacties van de natuur voordat je iets gaat doen

“Groen is een vak van beleving, maar ook van meningen en veronderstellingen”, zegt Rob Arbeider, adviseur bij IPC Groene Ruimte, het innovatie- en praktijkcentrum voor groenspecialisten en vakmensen in de buitenruimte. “Ik verbaas mij wel eens over de discussies over hoe groenonderhoud ingevuld dient te worden. Volgens mij valt er namelijk weinig te discussiëren, want we hebben te maken met duidelijke natuurlijke basisprincipes. Het lijkt wel of we dit vergeten zijn.” Hij geeft een voorbeeld ter illustratie. “Houd je een eikenbos in stand door regelmatig te gaan dunnen? Nee, dit eikenbos houdt zichzelf in stand door onderlinge concurrentie. En willen we een mooi ecologisch bos met veel vogels zoals de zwarte specht? Dan is dunnen helemaal uit den boze. Want dan krijgen we wel mooie, gezonde bomen,

maar geen dode bomen waar spechten in leven.” Alleen wie de natuurlijke processen kent, kan het onderhoud een zakelijke en professionele invulling geven, meent Arbeider. “In onze sector kun je niet zomaar op het beheer gaan bezuinigen. Groen leeft en groeit gewoon door. Onderhoud uitstellen uit kostenoverwegingen maakt het onderhoud alleen maar duurder omdat we zo een achterstand oplopen en uiteindelijk meer moeten afvoeren.” Maar hoe dan wel te komen tot goedkoper beheer? “Dat begint al bij het ontwerp. Of, in het geval van een bestaande situatie, door langzaam ander groen in te brengen dat minder onderhoud behoeft.” In beide gevallen is kennis van de natuurlijke processen noodzakelijk, benadrukt Arbeider. “En het zou helemaal mooi zijn wanneer ontwerper en beheerder samen aan tafel zouden gaan zitten om hun groene kennis te delen en elkaar zo te versterken. Daarbij moeten ze samen vragen beantwoorden als: ‘Wat gebeurt er als ik deze struik of boom daar plant? Krijg ik dan problemen en moet ik ingrijpen, of kan ik dat stukje groen gewoon zijn gang laten gaan?’ Dit soort vragen is belangrijk bij een zakelijke benadering.” Alleen wie de antwoorden op deze vragen kent, krijgt van hem het advies om zolang niemand ergens last van heeft gewoon maar niets te doen. “Dus pas snoeien als de veiligheid in het geding is – omdat bijvoorbeeld takken voor verkeersborden gaan hangen – of wanneer fiets- of wandelpaden onbegaanbaar dreigen te worden. De gemeente Amersfoort bijvoorbeeld dunt niet meer, en krijgt sindsdien nota bene 20 procent minder klachten!” Arbeider werkt momenteel aan een boek over natuurlijke en organisatorische processen in relatie tot ontwerp en beheer in de groene ruimte. Het boek verschijnt medio september.

Comeback van **vaste p**

Vaste planten beleven een ware *comeback*. Vanwege hun vermeende grote onderhoudsgevoeligheid waren ze vrijwel volledig uit de openbare ruimte verdwenen. Maar dankzij een nieuw innovatief concept zijn ze weer helemaal terug. Het geheim? Ze bieden meer voor minder.

Tevreden geluiden vanuit de gemeente Pijnacker – Nootdorp. “Kleurrijk, variaties in hoogte, andere bloeiwijzen, mooi”, zegt wijkbeheerder Rob Warringa. “Een echte *eyecatcher*”, vult zijn collega medewerker Groen & Spelen Jolanda Alsemgeest aan. “En ook niet onbelangrijk: onze ecooloog is er eveneens erg van gecharmeerd. Het groen trekt nu veel meer insecten. Als alles in bloei staat gonst het er soms zelfs. En in de winter vinden insecten hier een veilige schuilplek.”

Pijnacker – Nootdorp heeft inmiddels een jaar ervaring met het nieuwe vasteplantenconcept van kweker / leverancier Bert Griffioen dat Van der Tol ook hier heeft

uitgerold. De gemeente had behoefte aan een nieuwe aanpak, omdat een eerdere door een derde partij uitgevoerde herinrichting van de openbare ruimte rond het voormalige raadhuis in Nootdorp was mislukt. Het groen sloeg niet aan, mede vanwege een verkeerde keuze van beplanting op de verkeerde grondsoort.

Het concept-Griffioen steunt op een goede groundbewerking gevolgd door de verwerking van een bodemverbeteraar die de grond geschikt maakt voor vaste planten. Aansluitend worden relatief grote vaste planten geplaatst (potmaat P11) volgens een vast beplantingsplan van acht stuks per vierkante meter.

lanten

Bestuurscentrum gemeente Pijnacker

Het nieuwe vaste-plantenconcept is méér dan alleen maar goedkoper

Minder kosten

“Toen we het vaste-plantenconcept onder ogen kregen mét de garantie dat het tevens een besparing oplevert, waren we om”, zegt Alsemgeest. “Aansluitend hebben we besloten het concept ook toe te passen in de openbare ruimte rond het gemeentekantoor in Pijnacker. In eigen huis gaven collega’s in het begin nog wel sceptische reacties, maar we hebben volkomen gelijk gekregen. Vrijwel direct na de aanplant is de boel gaan groeien als kool en in de meest prachtige kleuren. Toen waren de reacties alleen nog maar heel positief.”

De variatie in kleuren en hoogtes zal dit seizoen alleen maar verder toenemen. Het concept gaat er vanuit dat de planten

in het vroege voorjaar tot op de grond worden geklepeld. Het gevolg is dat de planten in de periode daarna veel bladvolume gaan creëren (waardoor onkruid geen kans krijgt) en vrijwel de hele zomer blijven bloeien. In het volgende voorjaar herhaalt deze aanpak zich opnieuw.

Een belangrijk argument vóór het vaste-plantenconcept is dat het minder beheerkosten met zich meebrengt. In Pijnacker – Nootdorp speelt dit echter minder. “Het gaat om een relatief kleine totaaloppervlakte van zo’n 200 vierkante meter”, zegt Warringa, “dus daar valt niet zo veel winst mee te boeken. Maar er speelt wel iets dat ook met geld te maken heeft.

Het is een concept dat opvalt, eindelijk weer eens iets anders. Dat willen we natuurlijk graag, zolang het maar niet méér kost. En dat kost het ook niet. Daarmee is het concept méér dan alleen goedkoper.”

Overigens laat Pijnacker – Nootdorp het onderhoud van de betreffende stukken openbaar groen voorlopig in handen van Van der Tol. “Een dergelijk concept vergt de nodige vakinhoudelijke kennis”, aldus Alsemgeest. “Zoveel expertise vind je niet bij elke hovenier.”

Leuke maar complexe speeltuin

Van der Tol heeft zojuist de laatste hand gelegd aan een leuke, maar wel heel complexe opdracht: het dak van een nieuwe binnenspeeltuin in het Rotterdamse recreatiepark Plaswijckpark in Rotterdam.

De binnenspeeltuin gaat schuil onder een groen daklandschap. De dakconstructie bestaat uit veel kleine oppervlakken in uitzonderlijke vormen. De ontwerpers spreken dan ook van een dak 'like a leaf': een blad in al zijn prachtige natuurlijke vormen waaronder de mens kan schuilen. De binnenspeeltuin van Plaswijckpark krijgt als naam 'Het huis van opa & oma van der Plas'. Bij hen in huis mogen kinderen alles wat zij thuis niet mogen. Trampoline springen op de bedden, badschuim spuiten in de badkamer en klauteren en kruipen door geheime tunnels en gangen. Het is niet direct de bedoeling dat kinderen hier binnen 'uit hun dak' gaan, maar wie dat wil kan desgewenst ook nog 'op het groene dak' verder spelen.

Presentje voor vrijwilligers Monumentendag

Ook dit jaar ondersteunt Van der Tol weer de Open Monumentendag Amsterdam met een kleine attentie voor alle vrijwilligers. We houden nog even geheim waar het presentje uit zal bestaan.

Op 24 maart jongstleden was de eerste van een reeks van maar liefst vier monumentenzondagen in Amsterdam. De vrijwilligers treffen de voorbereidingen voor deze dagen of verstrekken op de dagen zelf ter plekke informatie aan het publiek.

Het thema vorig jaar was 'Rembrandt', en dat was voor Van der Tol aanleiding de vrijwilligers te verrassen met een zakje Rembrandt-tulpen. Het thema dit jaar is 'Macht en Pracht'. Dus het presentje zal ongetwijfeld mooi worden.

Van der Tol haalt banden aan met **Stichting AAP**

Van der Tol mag de daktuin gaan maken op het nieuwe primatenverblijf van Stichting AAP, de vrijwillige opvangorganisatie voor uitheemse dieren. Deze opdracht voelt als een wel zeer bijzondere eer.

Van der Tol en AAP 'kennen' elkaar al langer, want de grootstedelijk hovenier levert al jaren lege inkt-cartridges en oude mobieltjes in ter ondersteuning van de activiteiten van de stichting. AAP ontvangt voor de recycling van deze 'afval'-producten een vergoeding waarmee een deel van de verzorgingskosten van de dieren wordt betaald.

Wilt u Stichting AAP ook helpen? Surf naar www.aap.nl en kijk onder 'hoe kan ik helpen?'.

Column

Annemieke Langendoen

Op reis

Gespot!

Gespot op het bedrijfsterrein van Van der Tol in Amsterdam: sporen in de sneeuw van een muisje, een groene specht (bijzonder!) en een scholekster die zijn nestje bouwt op het groendak.

Van der Tol haalt de natuur naar zich toe. Op onze vestigingen hebben alle gebouwen waar mogelijk groene daken en het groen op het terrein wordt extensief beheerd. In het beplantingsplan is rekening gehouden met de bijdrage aan de biodiversiteit op het terrein en snoeiafval bijvoorbeeld wordt op eigen terrein opgeslagen en verwerkt. Met dit alles worden schuil- en voedselplaatsen gecreëerd voor dieren en insecten. Dat deze aanpak zijn vruchten afwerpt, blijkt uit de grote diversiteit aan flora en fauna die we in onze eigen 'achtertuin' terugvinden.

De overheersende gedachte na een debat met vakgenoten is toch steeds weer: dat moeten we vaker doen. Ook nu weer, na het debat in architectuurcentrum ABC in Haarlem. Directe aanleiding was de tentoonstelling 'Een reis naar Parijs; groen als bouw materiaal' die is opgezet door de werkgroep CO₂-00, waar ook Hollandsgroen deel van uitmaakt. Doel van de tentoonstelling is bij het publiek betrokkenheid te creëren bij de klimaatproblematiek. Om de klimaatproblematiek te verbeelden is de reis Haarlem-Parijs als uitgangspunt genomen. Moet iemand die deze afstand met de auto heen en terug rijdt, zich schuldig voelen? Of kan de reiziger juist geïnspireerd raken door in Parijs te kijken naar goede voorbeelden van hoe groen wordt ingezet om de stad gezond te maken? In het debat viel op dat veel architecten en bestuurders nog te weinig weten en begrijpen van groen om het te kunnen toepassen in, aan en op gebouwen. Er zijn bijvoorbeeld wel strenge normen voor gebouwen, maar de positieve effecten van groen worden daarin nog altijd niet meegenomen. Maar ook emoties kwamen in het debat naar voren. Nog altijd zijn er mensen die vrezen voor insectenoverlast of schade aan gevels als gevolg van groen. Wat deze 'reis' vooral duidelijk heeft gemaakt, is dat de weg nog lang is voordat de stadsontwikkeling mede gestuurd zal worden vanuit de klimaatproblematiek. Maar stiekem hoop ik toch dat veel opdrachtgevers, bestuurders, architecten en projectontwikkelaars, maar ook (eigen-) huizenbezitters mee gaan op deze reis naar een gezonde groene stad. Daarom gaat de tentoonstelling ook op reis. Met per locatie een publieks- en/of vakdebat. Hoe langer deze reis duurt, hoe meer informatie en verdieping. Is dat geen prachtig reisdoel?

Annemieke Langendoen,

ontwerper bij Hollandsgroen

PS vanaf 22 juni tot 8 september is 'Een reis naar Parijs' te zien in Almere.

Zie ook <http://www.hollandsgroenbv.nl/nieuws/expositie/index.html>

Volg ons op Facebook

Op onze pagina vindt u update informatie over ons bedrijf, onze medewerkers, over de mooie groene projecten die wij realiseren, maar ook over groene wetenswaardigheden die er volgens ons toe doen.

Zorgboulevard Rotterdam

Ecologie, biodiversiteit, extensief groenbeheer en kostenbesparing gaan hand in hand. Een voorbeeld waar momenteel hard vanuit deze visie wordt gewerkt, is te vinden in Rotterdam.

Omvormingsbeheer door extensivering bespaart kosten

Het terrein van de nieuwe Zorgboulevard Rotterdam was amper een jaar oud toen al duidelijk werd dat de inrichting niet goed tot zijn recht zou komen. De oorzaak was te vinden in problemen met het aanslaan van de beplanting, veel wind en een weinig optimale bodemstructuur met veel puin. Het beheer van het reeds aangelegde terrein werd na een aanbesteding bij Van der Tol gelegd. De grootstedelijk hovenier stond voor de uitdaging om samen met Hollandsgroen - eveneens onderdeel van de Van der Tol Groep - het terrein onder de loep te nemen en te bezien hoe alsnog een goed eindbeeld kon worden bereikt. Maar hoe deze doelstellingen te bereiken zonder extra kosten te maken, zoals eveneens de opdracht was? Van der Tol zocht het

antwoord in omvormingsbeheer door extensivering. Anders gezegd: door over te schakelen naar een andere inrichting met extensiever beheersniveau worden toekomstige onderhoudskosten uitgespaard. Vanuit de stelposten uit het bestek en de bespaarde kosten wordt vervolgens de te wijzigen terreininrichting bekostigd. En let op: zónder dat hierbij concessies worden gedaan aan de aantrekkelijkheid en uitstraling van het terrein. Meer kleur is bijvoorbeeld ook een van de nieuwe doelstellingen.

Stapje voor stapje

Het totaalbeeld van het terrein wordt ontsierd doordat een deel van de beplanting vanwege de slechte kwaliteit van de grond niet aanslaat en afsterft. Vooral de dure

De nieuwe **terreininrichting** is ontworpen met oog voor mens én natuur

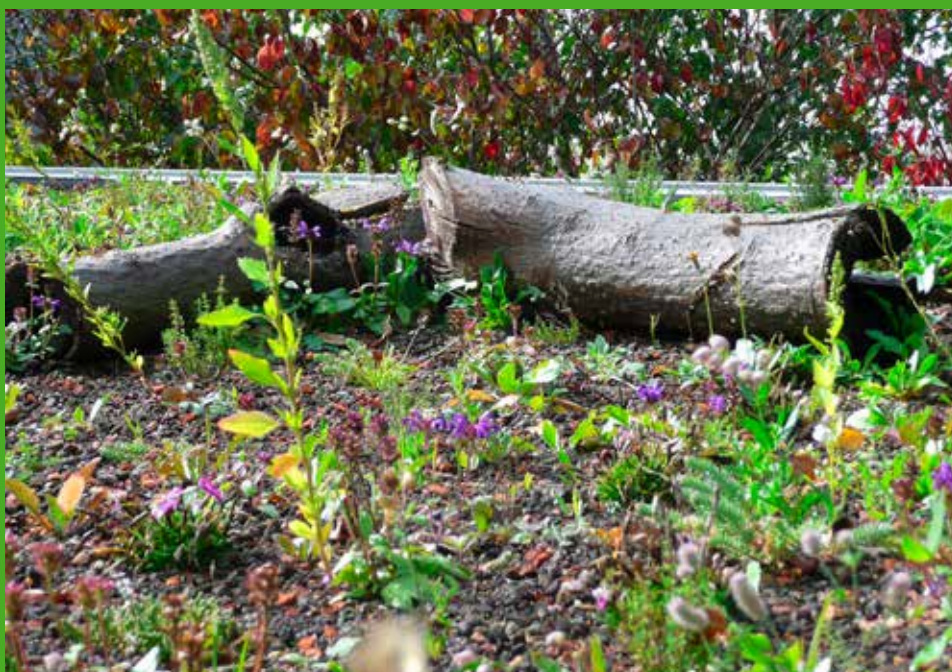
taxushagen hebben het slecht en zijn een oplopende kostenpost. Door dode planten niet te vervangen maar grondverbetering en een andere beplantingskeuze toe te passen, kunnen deze kosten worden voorkomen. De extensivering van het beheer wordt onder meer gezocht in het aanbrengen van bodembedekkende vaste planten die onkruiden weren, maar die ook beter strooizout verdragen om uitval langs

de randen van de trottoirs te voorkomen. Zo kan met een andere plantkeuze toch de structuur van het terrein bewaard worden en de kleurrijke uitstraling tot z'n recht komen, precies zoals bedoeld. De kostenbesparing die dit oplevert wordt gebruikt om stapje voor stapje nieuwe initiatieven uit te werken en te investeren in een gezonde groene omgeving. Het uitgewerkte beheersplan loopt dan ook tot minimaal 2016.

De aangepaste terreininrichting is uitgewerkt met oog voor mens én natuur. Zo wordt een saai veldje omgevormd naar een natuurlijke speel- en ontdekplaats die tegenhang biedt aan de strakke inrichting van de Zorgboulevard. De brokken puin die tijdens de nieuwbouw zijn achtergebleven en nog steeds vanuit de grond omhoog komen worden terplekke verwerkt in een stapelmuur (scheelt afvoerkosten!) en het snoeimateriaal wordt gebruikt voor takkenrillen. Tezamen met nestkasten, een bijenhotel, speeltoestellen en zitbanken kunnen dieren, planten én mensen hier straks een schuilplaats vinden. Ecologie, biodiversiteit, extensief beheer en kostenbesparing gaan aldus hand in hand. Het heeft alleen wat tijd nodig...

1+1 = biodiversiteit

Een tuinontwerp dat economisch gezien het beste scoort zónder dat afbreuk wordt gedaan aan beleving en sierwaarde, en dat tevens het beste uitpakt voor natuur en milieu. Van der Tol adviseert haar klanten bewust te kiezen voor het beste van beide werelden en komt daarmee steeds vaker uit op biodiversiteit.

Verbeter de wereld en begin in eigen tuin. Wereldwijd neemt de rijkdom aan planten- en diersoorten in rap tempo af. Ook in Nederland verdwijnen flora en fauna of krijgen het steeds moeilijker. In Amsterdam is de huismus bijvoorbeeld bijna verdwenen en ook het zien van een levende egel is tegenwoordig een zeldzaamheid. Een bestaande tuin of groenvoorziening kan met enkele eenvoudige maatregelen al snel een meerwaarde bieden voor lokale soorten. Wie hierin slaagt en tegelijkertijd geld weet te besparen op onderhoudskosten, is ecologisch én economisch goed bezig. In Nederland is niet de klimaatverandering, maar het kleiner worden van leefgebieden de grootste bedreiging van flora en fauna. Vogels hebben niet alleen een goede nestkast nodig, maar ook het hele jaar door een variatie aan voedsel, schuilmogelijkheden en drinkgelegenheden. Zo kan een op het eerste gezicht kleine ingreep als het vervangen van een

meidoornhaag door een houten schutting desastreuze gevolgen hebben voor een gevestigde mussenkolonie.

Meerwaarde

Om snel iets voor de lokale biodiversiteit te kunnen betekenen, heeft Van der Tol een blauwdruk voor een vogel- en een vlindertuin ontwikkeld. De beplanting is inheems of inmiddels zo ingeburgerd dat ze thuis is in Nederland. De inrichting is zo afgestemd, dat jaarrond een meerwaarde voor de vogels

Ook de eigenaar van het groen telt mee. Door natuurlijke beplanting te kiezen die hoort bij de aanwezige grondsoort, de lokale grondwaterstanden en lichtinvloeden is de kans op uitval zeer klein. Dat scheelt veel geld omdat hoge kosten voor onderhoud zo worden voorkomen.

Van der Tol denkt graag mee om de ecologische waarde van groen te optimaliseren en tuinen door middel van gericht onderhoud om te vormen naar meer biodiversiteit.

Verbeter de wereld en begin in eigen tuin of openbaar groen

en insecten wordt geboden in de vorm van schuil- en/of broedplaats en voedsel in de vorm van bessen, nectar of stuifmeel. Maar niet alleen aan de dieren wordt gedacht.

Meer weten? Neem contact op met adviseur ecologie en biodiversiteit Maarten Terpstra, mterpstra@vandertolbv.nl, 020 667 7742.

Het beheer van veel begraafplaatsen kan beter. Klantvriendelijker, maar ook financieel gezien. Daarom is er nu een nieuw initiatief: Het Beheer. Van der Tol participeert hierin.

Het Beheer blaast begraafplaats nieuw leven in

Veel van de 4500 begraafplaatsen in Nederland dreigen in zwaar weer te belanden. Minder mensen kiezen tegenwoordig voor begraven, waardoor de inkomsten dalen. De beheerders zoeken compensatie door de kosten te verhogen, maar daardoor wordt begraven duurder en kiezen weer minder mensen hiervoor. Deze vicieuze cirkel vertaalt zich tevens in minder middelen voor onderhoud en beheer, met als gevolg een vorm van verval, waardoor nóg minder mensen begraven als een optie gaan zien. Kern van het probleem, meent Wim van Midwoud, is dat de begraafplaats-beheerders – meestal een gemeentelijke of kerkelijke instantie – de begraafplaats niet of onvoldoende als een bedrijf zien.

het beheer

Ondersteunende diensten aan begraafplaatsen

Hierdoor worden mogelijkheden om begraafplaatsen voor de klant aantrekkelijker te maken onvoldoende onderzocht.

Exploiteerbaar

Samen met directeur Rob Franken van Van der Tol is Van Midwoud een nieuwe initiatief gestart om de begraafplaatsen uit het slop te halen en om te bouwen tot klantvriendelijke en op zijn minst kostendekkende “bedrijven met een bijzondere klantenkring”.

We analyseren en adviseren wat mogelijk is om een begraafplaats exploiteerbaar te maken

Samen met enkele andere deskundigen hebben zij Het Beheer opgezet dat ondersteunende diensten biedt aan begraafplaatsen. “We willen analyseren en vervolgens adviseren wat mogelijk is om een begraafplaats exploiteerbaar te maken”, zegt Van Midwoud, die zelf een achtergrond heeft als achtereenvolgens tuin- en landschapsinrichter, begraafplaatsbeheerder en consulent bij de Landelijke Organisatie

van Begraafplaatsen. “Denk aan administratieve ondersteuning conform de wetgeving op dit gebied. Maar we adviseren vooral ook over service en dienstverlening. Er zijn bijvoorbeeld veel meer mogelijkheden in uitgifte van graftypen. En je kan de klanten ook meer diensten aanbieden, zoals onderhoudscontracten en vaste georganiseerde herdenkingsmomenten. In een latere fase kunnen we het beheer mogelijk zelfs geheel of gedeeltelijk overnemen.” Het gaat Van Midwoud naar eigen zeggen

“persoonlijk aan het hart dat steeds minder mensen er voor kiezen begraven te worden. Uit financiële overwegingen, of omdat ze hun kinderen niet willen opzadelen met het onderhoud van het graf. Volgens mij kan een commerciële partij hier heel goed op inspelen, zonder dat de kosten hierdoor omhoog gaan. Maar dan moet die partij wel weten waar hij het over heeft. Het Beheer is zo'n partij.”

De klant

Bezoekers van de 17^e eeuwse buitenplaats Hofwijck in Voorburg kunnen een wandeling door de tuin maken aan de hand van het uitgebreide gedicht dat de eerste eigenaar Constantijn Huygens in 1640 over zijn tuin maakte. Niet alleen het ontwerp van toen is terug, maar ook bomen, bloemen en planten met origineel genetisch materiaal uit die tijd.

Hoofdbrekens over Rijnlandse voeten

Constantijn Huygens (1596 - 1687) was behalve een deskundig raadsheer van de stadhouders van Oranje ook een gedreven tuinliefhebber, zo blijkt uit het 2824 regels tellende 'hofdicht' dat hij in 1640 over zijn tuin schreef. Hierin beschrijft hij tot in detail wat hij bij een wandeling hier allemaal tegenkomt. "Dit gedicht was onze belangrijkste leidraad voor de reconstructie van de tuin in 2004", zegt Henk Boers. Hij is *hortilanus* bij het Huygensmuseum Hofwijck, waar niet alleen het erfgoed van vader en zoon Constantijn en Christiaan Huygens terug te zien is, maar tevens het toenmalige dagelijkse leven in buitenhuis én tuin. Boers is verantwoordelijk voor wat hij noemt "het levend cultureel

erfgoed", oftewel de tuin. In de periode december 2003 – mei 2004 heeft de tuin een grote reconstructie ondergaan waarbij hij is teruggebracht in de oorspronkelijke staat. "Niet alles is weer te zien", zegt Boers, "want op een deel van de tuin liggen nu de Rijksweg A12 en het treinstation Voorburg. De boomgaard en groententuin zijn hierdoor definitief verloren gegaan." De reconstructie was een intensieve klus waarbij een breed beroep werd gedaan op het vakmanschap van de medewerkers van Van der Tol die de opdracht uitvoerde. Boers: "Iets wat hen en mij heel veel hoofdbrekens heeft gekost, was het omrekenen van de Rijnlandse voeten waarin de tuin is aangelegd naar metrische maten.

varieerden nogal. Dankzij Van der Tol hebben we alle oorspronkelijke bomen- en plantensoorten teruggevonden. Maar het bedrijf heeft bijvoorbeeld ook heel nauwkeurig de 17^e eeuwse tuinpaviljoens nagebouwd." Ook in het onderhoud van de tuin, dat nog steeds bij Van der Tol ligt, verloopt de samenwerking goed. Boers: "Kennis van

Het onderhoud geschiedt op een 17^e eeuwse verantwoorde manier

Dat vereiste verschrikkelijk veel aandacht. Zo waren er meer aandachtspunten, zoals geen zware asbelasting van de vrachtwagens omdat ik de bodemstructuur onaangetast wilde laten." Boers prijst de kennis en kunde die Van der Tol op een breed front heeft ingebracht. "De werkzaamheden

zaken is belangrijk, want het onderhoud geschiedt op een 17^e eeuwse verantwoorde manier. Dat betekent dus bijvoorbeeld geen gras maaien met een kooimaaier, want dan krijg je Engelse lawns. Terug naar de zeis uit de tijd van Huygens is een beetje te arbeidsintensief, maar met messenbalken krijgen we ongeveer hetzelfde effect."